

Tết Nguyên đán

Tết Nguyên đán (Tết Cả) là lễ hội lớn nhất trong các lễ hội truyền thống Việt Nam từ hàng ngàn đời nay, là điểm giao thời giữa năm cũ và năm mới; giữa một chu kỳ vận hành của đất trời, vạn vật cỏ cây. Tết Nguyên đán Việt Nam từ buổi "khai thiên lập địa" đã tiềm tàng những giá trị nhân văn thể hiện mối quan hệ giữa con người với thiên nhiên, vũ trụ qua bốn mùa xuân-hạ-thu-đông và quan niệm "ơn trời mưa nắng phải thì" chân chất của người nông dân cày cấy ở Việt Nam... Tết còn là dịp để mọi người Việt Nam tưởng nhớ, tri tâm tổ tiên, nguồn cội; giao cảm nhân sinh trong quan hệ đạo lý (ăn quả nhớ kẻ trồng cây) và tình nghĩa xóm làng ...

Ông Táo hay thần bếp là người mục kích sự làm ăn của mọi nhà. Theo tập tục hàng năm ông Táo phải thu xếp lên trời vào ngày 23 tháng chạp để tâu bày mọi việc dưới trần thế với Ngọc Hoàng. Bởi thế nên, trong ngày này, mọi gia đình người Việt Nam đều làm mâm cơm đạm bạc tiễn đưa "ông Táo". Ngày ông Táo về châu trời được xem như ngày đầu tiên của Tết Nguyên đán. Sau khi tiễn đưa ông Táo người ta bắt đầu dọn dẹp nhà cửa, lau chùi đồ cúng ông bà tổ tiên, treo tranh, câu đối, và cắm hoa ở những nơi trang trọng để chuẩn bị đón tết.

Cùng với tranh (tranh dân gian, câu đối), hoa quả là yếu tố tinh thần cao quý thanh khiết của người Việt Nam trong những ngày đầu xuân. Miền Bắc có hoa đào, miền Nam có hoa Mai, hoa ẻo, hoa Mai tượng trưng cho phước lộc đầu xuân của mọi gia đình người Việt Nam. Ngoài cảnh ẻo, cảnh Mai, mấy ngày tết người ta còn "chơi" thêm cây Quất chi chít trái vàng mọng, đặt ở phòng khách như biểu tượng cho sự sung mãn, may mắn, hạnh phúc...

Tết trên bàn thờ tổ tiên của mọi gia đình, ngoài các thứ bánh trái đều không thể thiếu mâm ngũ quả. Mâm ngũ quả ở miền Bắc thường gồm có nải chuối xanh, quả bưởi, quả cam (hoặc quýt), hồng, quất. Còn ở miền Nam, mâm ngũ quả là dừa xiêm, măng cầu, đu đủ, xoài xanh, nhành sung hoặc một loại trái cây khác. Ngũ quả là lộc của trời, tượng trưng cho ý niệm khát khao của con người vì sự đầy đủ, sung túc. Ngày Tết, dân tộc ta có nhiều phong tục hay, đáng được gọi là thuần phong như khai bút, khai canh, hái lộc, chúc tết, du xuân, mừng thọ... Từ trẻ tới già ai ai cũng biết, sau đây là một vài phong tục đáng được duy trì phát triển.

Tổng cự nghênh tân: Cuối năm quét dọn sạch sẽ nhà cửa, sân ngõ, vớt bỏ những thứ rác rưởi, cùng làng xóm dọn dẹp nhà thờ, lau giặt, cắt tóc, may sắm quần áo mới, trang trí bàn thờ, lau chùi bàn ghế ấm chén và mọi thứ thức ăn vật dụng.

Con cháu trong nhà từ phút giao thừa trở đi được nhắc nhở không được nghịch nghợm, cãi cọ nhau, không nói tục chửi bậy... anh chị, cha mẹ cũng không quở mắng, tra phạt con em, đối với ai cũng tay bắt mặt mừng, vui vẻ niềm nở, chúc nhau những điều tốt lành.

Hái lộc, xông nhà, chúc tết, mừng tuổi: Ai cũng hy vọng một năm mới tài lộc dồi dào, làm ăn thịnh vượng, mạnh khỏe, thành đạt hơn năm cũ. Nhiều nhà tự đi hái lộc ở chốn đình chùa, nơi tôn nghiêm về nhà, tự xông nhà hay dặn trước người "nhẹ vía" mà mình thích đến xông nhà. Nhiều người không tin tục xông nhà nhưng cũng dè dặt, chưa dám đến nhà ai sớm, sợ trong năm mới gia đình người ta xảy ra chuyện gì không hay lại đổ tại mình "nặng vía". Chính vì vậy, sáng mừng Một lại ít khách.

Sau giao thừa có tục mừng tuổi chúc Tết. Trước hết con cháu mừng tuổi ông bà cha mẹ. Ông bà cũng chuẩn bị ít tiền để mừng tuổi con cháu trong nhà và con cháu hàng xóm láng giềng, bạn bè thân thích. Lời chúc tết thường là sức khỏe, phát tài phát lộc, những người năm cũ gặp rủi ro thì động viên nhau "tai qua nạn khỏi" hay "cửa đi thay người" nghĩa là trong cái họa cũng tìm thấy cái phúc, hướng về sự tốt lành. Nhưng nhìn chung trong những ngày đầu năm, người ta thường kiêng không nói tới điều rủi ro hoặc xấu xa.

Phong tục ta ngày Tết việc biếu quà Tết, tỏ ân nghĩa tình cảm, học trò tết thầy giáo, bệnh nhân tết thầy thuốc, con rể tết bố mẹ vợ... quà biếu, quà tết không đánh giá theo giá thị trường. Nhưng cũng đừng nên gò bó câu nệ sẽ hạn chế tình cảm: không có quà ngại không đến...

Ở Nước ta, vào dịp đầu xuân thường tổ chức mừng thọ lục tuần, thất tuần, bát tuần, cửu tuần... tính theo tuổi mẹ. Ngày Tết ngày Xuân cũng là dịp mọi người đang rảnh rỗi, con cháu tụ tập đông vui.

Cũng vào dịp đầu Xuân, người có chức tước khai ấn, học trò, sĩ phu khai bút, nhà nông khai canh, người buôn bán mở hàng lấy ngày. Sĩ, Nông, Công, Thương "Tứ dân bách nghệ" của dân tộc ta vốn cần cù, ai cũng muốn năm mới vận hội hành thông, làm ăn suôn sẻ. Sau ngày mừng Một, dù có mãi vui tết cũng chọn ngày "Khai nghề", "Làm lấy ngày". Nếu như mừng Một tốt thì chiều mừng Một bắt đầu. Riêng khai bút thì giao thừa xong, chọn giờ Hoàng đạo không kể mừng Một là ngày tốt hay xấu. Người thợ thủ công nếu chưa ai thuê mướn đầu năm thì cũng tự làm cho gia đình một sản phẩm, một dụng cụ gì đó. Người buôn bán, vì ai cũng chọn ngày tốt nên phiên chợ đầu xuân vẫn đông, mặc dầu người bán chỉ bán lấy lệ, người đi chợ phần lớn là đi chơi xuân.

Cờ bạc: Ngày xưa các gia đình có nề nếp quanh năm cấm đoán con cháu không được cờ bạc rượu chè nhưng trong dịp tết, nhất là tối 28, 29; gia đình quây quần bên nồi bánh chưng thì người bố cho phép vui chơi. Tam cúc, cờ gánh, cờ nhảy, cờ tướng, kiệu, chẵn, tổ tôm... ai thích trò nào chơi trò ấy. Đến lễ khai hạ, tiễn đưa gia tiên, coi như hết Tết thì xé bộ tam cúc, thu bàn cờ tướng, cất bộ tổ tôm hoặc đốt luôn hoá vàng.

Vì sao có tục kiêng hót rác đổ đi trong ba ngày Tết: Trong "Sưu thần ký" có chuyện người lái buôn tên là Âu Minh đi qua hồ Thanh Thảo được thủy thần cho một con hầu tên là Như Nguyên, đem về nhà được vài năm thì giàu to. Một hôm, nhân ngày mừng Một Tết, Âu Minh đánh nó, nó chui vào đồng rác mà biến mất, từ đó nhà Âu Minh lại nghèo đi. Kể từ đó kiêng không hót rác ngày Tết.

Phong tục Tết ở các nước quanh ta

■Tục tắm tất niên

Người Việt Nam ta và nhiều dân tộc khác trên thế giới có tục tắm tất niên. Vào ngày cuối năm, mọi người đều tắm rửa ngoài việc làm cho cơ thể sạch sẽ để đón năm mới, còn để xua những cái xấu của năm cũ. Tết của người Etiopia bắt đầu từ 11-9 hàng năm. Ngày 10-9 mọi người đều đổ ra song tắm.

■Campuchia

Đêm giao thừa, mọi gia đình vùng Biển Hồ làm một cái đèn thật đẹp trên một cái mảng xin xắn rồi đem ra thả trên mặt hồ. Hàng nghìn ngọn đèn trôi lung linh thành một hội hoa đăng thật vui và đẹp. phong tục tin rằng đèn của nhà nào vừa đẹp, vừa sáng suốt đêm thì nhà ấy sang năm mới gặp nhiều điều tốt lành.

Người Campuchia Tết đến còn có tục đắp những núi cát nhỏ với ý nghĩa là xây dựng những cái tốt. Vì thế mà ngày Tết người ta thấy xuất hiện hàng loạt những núi cát nhỏ như thế khắp nơi.

■Lào

Sáng đầu năm, mọi người mặc quần áo đẹp, mọi người đem theo một hộp, chậu, chai lọ đựng nước đi chúc Tết. Người được chúc phải đứng yên cho người đến chúc té nước vào người. Mọi người tin rằng người nào được ướt nhiều, năm đó sẽ được nhiều may mắn, hạnh phúc.

Tục tưới nước này còn thấy ở nhiều nước khác như Miến Điện. Năm mới trùng vào thời kỳ nóng rực nhất trong năm, cho nên người ta tổ chức Ngày hội nước. Mọi người đều dùng đủ mọi thứ có trong tay như: xô, gàu, chậu để tưới nước cho nhau. Chẳng một ai tránh né được, ngay cả các quan chức.

Ở Cuba theo tục lệ cổ của người Tây Ban Nha, người ta cho rằng đối với năm sắp qua phun

nước là cách tốt nhất để mở ra một con đường sáng sủa. Vì thế có bao nhiêu nước trong nhà đều đem phun hết ra ngoài qua các cửa sổ và khi đồng hồ điểm đúng 12 giờ đêm thì nuốt đủ 12 hạt nho (cứ mỗi tiếng chuông nuốt 1 hạt) cho là có vậy mới gặp may mắn trong năm mới.

■Malaysia

Dân bộ lạc Xacaép mừng năm mới tổ chức cuộc vui đấu lông Công. Hai người đứng cách nhau khoảng 3-4m, mỗi người cầu một cái lông Công đẹp, lừa miếng nhau rồi xông vào ngoáy vào mũi, vào tai. Ai bị ngoáy cười trước là thua cuộc.

■Mông Cổ

Ở Mông Cổ, Tết hàng năm trùng với ngày hội của người chăn nuôi. Vì vậy người ta tổ chức nhiều cuộc thi tài, thi sức, thi lòng dũng cảm. Người Mông Cổ cũng vui Tết quanh cây thông có ông già Bàng Giá mặc quần áo người chăn nuôi đến vui chung như người Nga.

■E-Cốt

Ở xứ E-Cốt có tục để ngõ cửa đón khách trong ngày đầu năm mới. Ai cũng muốn vào chơi nhà tuy ý, không cần phải quen biết chủ nhà. Chủ nhà có nhiệm vụ tiếp khách và chúc lời lễ đẹp.

■Triều Tiên

Người Triều Tiên có tục đêm giao thừa không ngủ. Cho rằng nếu ngủ vào đêm cuối năm thì sáng ngày mồng một lông mày sẽ bạc trắng. Sau bữa cơm đầu tiên, mọi người đều ra đường vui vẻ không được tỏ ra dấu hiệu mệt mỏi. Ở nông thôn, các cô gái rất vui thích thú nhảy cao.

■Ở Trung Quốc

Ngày mồng một Tết là ngày đầu tiên của năm âm lịch. Còn đêm giao thừa là dịp để:

- Những thành viên trong gia đình quây quần bên nhau, cùng trò chuyện.
- Thường thức những món ăn đặc biệt hơn ngày thường.
- Trẻ em mặc quần áo mới, nhận lì xì "hong bao" từ người lớn.
- Du lịch.
- Xem triển lãm hoa.

Vào ngày giao thừa, tất cả thành viên trong gia đình quây quần bên nhau, chuẩn bị những món ăn. Những người đi làm ở xa cũng cố gắng thu xếp về sum họp bên gia đình. Bữa tối gồm có bánh bao, gà và cá - tất cả đều mang ý nghĩa may mắn. Sau bữa tối, mọi người đi xem hội hoa xuân. Về nhà, mọi người tiếp tục trò chuyện, dùng bánh mứt và uống trà. Không ai đi ngủ trước nửa đêm. Học sinh được nghỉ Tết 9 ngày.

■Ở Hàn Quốc

Ngày Tết (theo âm lịch, giống như Trung Quốc, Việt Nam,...) được gọi là Sul - nal. Vào ngày này, mọi người mặc y phục truyền thống của Hàn Quốc: bộ Han- Bosk. Sáng mồng một, họ hàng gần xa đều họp lại để tưởng niệm các vị tổ tiên của gia tộc. Sau đó, họ ăn món duk - gook (món nước ăn với bánh làm từ gạo). Trẻ em chúng tôi đến chào và chúc Tết ông bà, cha mẹ, họ hàng, & để được may mắn và nhận quà từ người lớn. Mọi người thường chơi những trò chơi truyền thống: Yet, Seesou,... vào dịp Tết. Tết là lễ hội lớn nhất ở Hàn Quốc.

■Ở Thái Lan

Ở Thái Lan, ngày tết được tổ chức hàng năm và ngày 13.4 (theo lịch Thái). Vào ngày này một lễ hội đặc biệt: Song - Klacn. Mọi người đùa nghịch với nước, té nước vào người khác để được may mắn. Hầu hết người Thái đều trở về quê nhà để thăm hỏi ông bà, cha mẹ để thể hiện lòng tôn kính và cũng để cầu phúc.

■Ở Đài Loan

Mọi người đó mừng Tết cổ truyền giống như ở Trung Quốc, Việt Nam. Chủ các công ty thường thưởng đãi nhân viên của mình và mở cuộc xổ số (giải thưởng cao nhất là một chiếc Mercedes Benz và thấp nhất là 50\$). Các nhân viên đều được lĩnh thưởng, ít nhất là 50\$. Theo phong tục, bữa tiệc gồm một con gà (đầy đủ đầu, mình, tứ chi) được đặt trên một cái bàn xoay.

Sau khi tuyên bố ý nghĩa bữa tiệc, người chủ sẽ xoay chiếc bàn và mọi người bắt đầu dùng bữa. Và nếu đầu gà chỉ về phía người nào thì thật là bất hạnh cho anh ta: đầu đó có nghĩa là anh ta bị chủ ghét và có thể bị đuổi việc sau Tết.

■ Ở Nhật Bản

Người dân Nhật chuẩn bị đón năm mới từ vài tuần trước đó. Họ mua sắm những thức ăn cho ngày Tết, trang trí nhà cửa bằng cành cây thông, cây tre hoặc dây thừng để mong được mạnh khỏe, sống lâu. Dây được treo trên cửa và mái nhà cùng với cỏ biển hoặc dương xỉ để cầu mong được hạnh phúc và may mắn. Trẻ em được nhận lì xì (Otosidamas). Mọi người tặng thiệp tết cho nhau và tổ chức những buổi tiệc để tiễn năm cũ. Đêm giao thừa (31.12), chuông sẽ rung lên 108 lần để xua đi 108 nỗi ưu phiền. Sau đó, mọi người cùng cười thật vui vì tiếng cười được cho là sẽ xua đuổi những điều dở, điều xấu.

■ Ở Đan Mạch

Nếu ngày đầu năm bạn thức dậy, mở cửa ra và thấy một chồng chén đĩa vỡ trước nhà mình thì điều đó có nghĩa là bạn sẽ được may mắn. Trước đó, mọi người đã chuẩn bị sẵn những chén đĩa cũ để đêm giao thừa ném vào nhà bạn bè của mình. Nếu nhà bạn có càng nhiều chén đĩa vỡ thì điều đó chứng tỏ bạn có nhiều bạn bè lắm đấy.

Chẳng còn nhìn thấy

Ngày tết, hai bạn thân gặp lại nhau sau một thời gian dài xa cách. Chuyện trò hồi lâu, chợt một người hỏi:

- Á mối tình của cậu và con nai vàng bây giờ ra sao rồi?
- Người kia thoáng buồn rồi đáp:
- Hết rồi cậu ạ! Chẳng nhìn bóng dáng con nai vàng đâu cả!
- Sao vậy?
- Mình đã cưới nó rồi! Bây giờ, nó đã hoá ra con sư tử!

Mừng hụi

Thấy bố mẹ vừa về đến ngõ, cu Tý chạy ra hớn hờ khoe:

- Mẹ ơi! Sáng nay có cô Mươi ở bên Mỹ mới đến nhà chơi. Cô tặng cho nhà mình một món quà và nói rằng: Món quà của cô tuy nhỏ nhưng cũng đủ cho gia đình cháu dùng trong một năm!
- Nghe thế, mẹ cu Tý mừng quýnh, hỏi ngay:
- Món quà gì thế con?
- Dạ, một quyển lịch rất to!

Tiền nhiều

Cô vợ (làm nghề buôn bán) bảo với người bạn hàng:

- Chiều nay, chị chuyển đến cho tôi nửa tỷ nhé!
- Người ấy riu rít vâng dạ rồi đi ngay. Anh chồng đang lai rai ngoài hiên, vợ bước vào nhà bảo vợ:
- Bà ơi! gần Tết rồi, bà hãy đưa cho tôi vài trăm triệu để tôi sửa lại cái nhà!
- Cái gì ? vài trăm triệu ư ? tiền ở đâu mà ông bảo đưa?
- Sao tôi nghe bà vừa bảo chị kia chiều nay chuyển đến cho bà nửa tỷ?
- Trời ạ? Đó là tiền giấy để bán cho người ta đốt, ông ạ!

Đàng hoàng

Đặt lễ xong, bà cụ nọ cung kính nói với lão thầy bói:

- Thưa thầy ! tôi muốn xem về đường tuổi tác. Thầy xem tôi có thể thọ được bao nhiêu tuổi ?

Thầy bói ung dung gieo quẻ rồi phán:

Nếu thân chủ bỏ tiền ra rước thầy về làm lễ cầu cúng trời phạt phù hộ độ trì thì thân chủ có thể thọ tròn 100 tuổi!

- Bẩm thầy nói như vậy có chắc không?
- Nếu tôi mà trực tiếp làm lễ thì chắc chắn là như vậy!

- Thừa thầy! Ế Bà cụ ngập ngừng - Nếu sai thì bảo?
- Nếu thân chủ mà chết trước 100 tuổi thì cứ đến đây, tôi xin trả lại tiền đàng hoàng!

Tuyệt vời

Hai người phụ nữ gặp nhau lần đầu. Sau một hồi trò chuyện, một người buồn buồn nói:

- Con trai tôi tệ lắm chị ơi! Nó mê bài bạc, rượu chè tối ngày! - ngừng một lát- chị có con trai không?
- Có !
- Cháu có chơi cờ bạc không?
- Cũng không!
- Ôi! Con trai chị thật tuyệt vời! Năm nay, cháu bao nhiêu tuổi rồi, hả chị?
- Đến Tết này là cháu tròn 12 hai tuổi!
- !!!

Đều bị lừa

Nghe đồn ông thầy bói nọ bói kiều rất giỏi, cô gái trẻ đến nhờ ông xem đường tình duyên. Lão thầy bói đĩnh đạc bảo cô tự tay giở quyển bói kiều. Cô gái giở trúng hai câu:

ỀThuyền duyên ví viết anh hùng

Ra tay tháo củi sổ lòng như chơiỀ

Thầy bói tươi cười nói:

- Theo như hai câu này mà luận số ra, số cô gặp một người chồng tài giỏi, lanh lợi, cần cù, tiết kiệm, chăm chỉ làm ăn.

Nghe thế, cô gái mừng rỡ biếu cho thầy một xấp tiền. Không ngờ về sau, cô gái gặp phải một người chồng cờ bạc rượu chè be bét. Hận quá, cô đến trách mắng lão thầy bói. Không ngờ gã tình bơ đáp:

- Ô ! tôi và cô đều bị lừa rồi! Ai lại tin vào miệng lưỡi của cái thằng sở Khanh! **Không sao đâu**

Đôi tình nhân rủ nhau đi chùa đầu năm. Chàng mang theo chiếc máy ảnh hiệu Canon để chụp kỷ niệm Ềthử yêu nhau còn e ấp thẹn thùngỀ. Chùa nhiều cảnh đẹp và lạ, nên chàng tha hồ bấm máy cho nàng làm điệu. Thấy chàng có máy, một vài người đi lễ chùa tưởng chàng là thợ chụp ảnh dạo nên đề nghị chụp cho họ vài ỀpôỀ. Chàng cười đáp:

- Tôi không phải là thợ chụp ảnh. Nhưng tôi sẽ vui lòng tặng các gì các mợ vài kiều để lấy hên năm mới!

- Nói rồi chàng chụp cho nhiều người. Thấy chàng chụp, người qua kẻ lại xúm lại mỗi người xin một kiều, chàng đều tươi cười đáp ứng, Nàng nóng ruột nói nhỏ vừa đủ cho chàng nghe:

- Toàn người lạ anh chụp cho họ làm gì? Tiền phim, tiền tráng rọi sao anh chịu nổi? Chắc hết cuộn phim quá!

- Không sao đâu! Chàng thản nhiên trả lời - chủ yếu là vui mà!

- Nhưng anh phải mất công đi giao ảnh tặng họ nữa, rất phiền phức anh hà!

- Không sao đâu. Anh chỉ nhá đèn cho họ vui, chứ trong máy đâu có 12 phim

- Há?